

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
KISALTMALAR.....	15
GİRİŞ.....	17

BİRİNCİ BÖLÜM İNGİLTERE'NİN GÜÇ VE STRATEJİSİ

İNGİLTERE'NİN GÜÇ UNSURLARI	39
Siyasi Güç.....	39
Ekonomik Güç.....	40
Nüfus Güç.....	41
Psiko Sosyal ve Kültürel Güç.....	43
Coğrafi Güç.....	44
Askeri Güç.....	45
Kara Kuvvetleri.....	45
Deniz Kuvvetleri	50
Teknolojik Güç.....	54
İngiltere'nin Genel Stratejisi	56
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA İNGİLTERE'NİN HARP VE EKONOMİ YÖNETİMİ	59
Savaşın Siyasi Cephesi.....	59
Savaşın Başlaması ve İngiltere'nin Savaşa Girişi.....	59
İngiliz Savaş Yönetimi	65
Savaş Yönetim Organları.....	65
Kabine	65
İmparatorluk Savunma Komitesi	68
Genelkurmay	68
Bahriye Nezareti (Admiralty).....	69
Savaş Konseyi	70

<i>Savaş Konseyi'nde Görüş Ayrılıkları</i>	71
Yeni Yaklaşımlar, Yeni İttifaklar	74
<i>Yeni Yaklaşımlar: Batı ve Doğu Cephesi Ekolleri</i>	74
<i>İttifak Arayışları</i>	79
<i>Barış Çabaları</i>	83
Askeri Harekâta Yönelik Tedbirler	86
<i>Müttefikler Arasında Koordinasyonun Sağlanması</i>	86
<i>Mühimmat Sıkıntısının Çözülmesi</i>	87
<i>Asker İhtiyacının Karşlanması</i>	89
Harbin Ekonomik Cephesi.....	91
<i>İngiltere'ye Yönelik Ekonomik Tehditler ve Alınan Tedbirler</i>	91
<i>İngiltere'nin Almanya'ya Yönelik Ekonomik Abluka Faaliyetleri</i>	93
<i>Alman Denizaltı Harekâtının İngiliz Ekonomisine Etkileri</i>	97
<i>Amerika Birleşik Devletlerinin Ekonomik Etkisi</i>	98

İKİNCİ BÖLÜM

İNGİLİZ DENİZ STRATEJİSİ

İNGİLİZ DENİZ STRATEJİSİ'NİN ESASLARI	103
Anayurdun Savunması.....	105
Deniz Ulaştırmasının Kesintisiz Devam Ettirilmesi.....	107
Düşman Ulaştırmasının Engellenmesi.....	109
Almanya'nın İngiltere'ye Karşı Deniz Stratejisi	110
İngiltere'nin Fransa ve Rusya ile Birlikte Savaş Hazırlıkları	113
İngiliz Donanması'nın Stratejik Yığılması.....	114
HAREKAT BÖLGELERİ	119
Kuzey Denizi	119
<i>Kuzey Denizi'nin Jeostratejik Önemi</i>	119
<i>Kuzey Denizi'nde İngiliz Uzak Abluka Faaliyetleri</i>	120
<i>Alman Mayınlarına Karşı Alınan Tedbirler</i>	123
<i>Alman Denizaltılarına Karşı Alınan Tedbirler</i>	125
<i>Donanmanın İngiliz Ordusu'nu Avrupa'ya Ulaştırma Görevi</i>	127
<i>Heligoland Deniz Muharebesi (28 Ağustos 1914)</i>	130
<i>Jutland Deniz Muharebesi (31 Mayıs-1 Haziran 1916)</i>	132
AKDENİZ.....	139
Akdeniz'in İngiltere Açısından Jeostratejik Önemi	139
Akdeniz'de Tarafların Kuvvet Mukayesesi ve Harekat Planları	141
Goeben ve Breslau'nun Kaçışı (Alman Akdeniz Tümeni)	143
İtilaf Devletleri ile İtalya Arasında Görüşmeler ve İtalya'nın Savaşa Girişi	149
DOĞU AKDENİZ.....	153

İskenderun Çıkarma Planı	154
Çanakkale Boğaz Önü Cephesi.....	156
Osmanlı Devletinin Savunma Tedbirleri.....	159
İngiltere'nin Çanakkale Çıkarma Planı.....	161
Çanakkale Deniz Harekâtı	165
Anfibi Harekat ve Kara Muharebeleri.....	171
<i>Hazırlıklar ve Harekat Planları</i>	171
<i>Çıkarmanın Yapılması</i>	177
<i>İkinci Teşebbüs Sulva Çıkarması</i>	181
<i>Birliklerinin Geri Çekilmesi</i>	185
AÇIK DENİZLER.....	189
BATI ATLANTİK BÖLGESİ	191
PASİFİK BÖLGESİ.....	193
Birlik İntikallerinin Emniyetinin Sağlanması.....	196
Japonya'nın Savaşa Girişi ve Japonya'nın Faaliyetleri	197
Coronel ve Falkland Deniz Muharebeleri.....	199
TİCARET HARBİ	203
Açık Denizlerdeki Alman Gemilerine Karşı Alınan Tedbirler	203
Alman Denizaltılarına Karşı Alınan Tedbirler	210
Alman Deniz Ulaşımının Kesilmesi İçin Alınan Tedbirler	214
İngiltere'nin Konvoy Sistemine Geçmesi	215

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNGİLİZ KARA STRATEJİSİ

STRATEJİK PLANLAMA VE HARP PLANLARI.....	221
Fransız-İngiliz Planı	223
Alman Schlieffen Planı	228
İNGİLTERE'NİN FİİLEN DAHİL OLDUĞU CEPHELER.....	235
Batı Cephesi	235
İngiliz Kuvvetlerinin Avrupa'ya İntikali	235
Belçika Üzerinden Alman Taarruzu.....	238
Fransız Taarruzu	243
Savaşın Dönüm Notası Marne Muharebesi	245
Denize Yarış	250
Tıkanan Cepheyi Aşma Gayretleri ve İngiltere'nin Cephede Etkinliğinin Artması.....	254
Rusya'nın Savaştan Çekilmesi.....	263

ABD'nin Savaşı Girişı.....	265
1917-1918, Son Alman Taarruzu	268
DİĞER CEPHELER	281
Osmanlı Devleti'nin Savaşı Girişı	281
<i>Osmanlı Devleti'nin İttifak Arayışları ve İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne Yönelik Politikası.</i>	281
İtilaf Devletleri İle Osmanlı Devleti Arasında Yapılan Görüşmeler	284
İngilizlerin Reşadiye ve Sultan Osman Dretnotlarına El Koyması	291
Almanya'nın Osmanlı Devleti ile İttifak Arayışları ve Osmanlı Devleti'nin Savaşı Girişı.....	295
IRAK CEPHESİ.....	301
İngilizler Açısından Irak Önemi ve Harekatının Sebepleri.....	301
Basra Körfezine İngiliz Çıkarması.....	304
İngiliz İleri Harekâtı ve Kut'ül Amare Muharebesi.....	307
İngilizlerin İkinci İleri Harekâtı ve Bağdat Taarruzu.....	311
KANAL CEPHESİ.....	315
İngilizlerin Akdeniz'e Yayılması, Süveyş Kanalı'nın Jeostratejik Önemi ve İngilizlerin Kanal Stratejisi	315
Birinci Kanal Harekatı.....	320
İkinci Kanal Harekatı	324
İngiliz İleri Harekatı.....	328
Birinci ve İkinci Gazze Muharebeleri.....	330
Nablus Muharebesi ve Cephinin Yarılması	338
Avrupa'da Savaşın Sona Ermesi.....	344
Sonuç.....	347
Kaynakça	355
Ekler.....	369

ÖNSÖZ

İngiltere, kuruluşundan itibaren deniz gücü üzerinde yükseldi. Dönemin deniz güçlerinden önce İspanya ve Portekiz daha sonrasında Hollanda ve en sonunda Fransızları yenerek bütün dünyada denizler ile birbirine bağlanan büyük bir imparatorluk mevdana getirmişti. Bütün bu gelişmelere rağmen bir taraftan da gücünün sınırlarına ulaşmıştı. ABD ve Japonya okyanuslarda İngiliz çıkarlarını aşındırırken asıl tehlike ise birliğini sonradan tamamlayan Almanya'nın güçlenen donanmasıydı. İngiltere, yeni müttefikler edinerek bu tehlikeyi ortadan kaldırmaya yöneldi.

Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Stratejisi konulu çalışmanın maksadı Birinci Dünya Savaşı esnasında İngilizlerin stratejisini bütün yönleri ile ortaya koymaktır. Bu çalışma stratejinin bütünselliği düşüncesi üzerine inşa edilmiştir. Bu nedenle birbirini tamamlayan milli/genel ve askeri strateji bir arada ele alınmıştır. Birinci Dünya savaşında İngiltere'nin politik ve askeri faaliyetleri stratejik kuramlar ve yaklaşımlar ışığında incelenmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla tarihe stratejik bir perspektiften ışık tutmayı amaçlamayan disiplinler arası bir çalışma niteliğindedir. Çalışmada bilimsel objektiflik tarafların karşılıklı kaynaklarından istifade edilerek ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın kapsamı 1914-1918 yılları ile sınırlı tutulmuştur. Birinci Dünya Savaşı, İngiltere özelinde ele alınmakla birlikte savaş ittifakların mücadelesi olduğundan rakibi Almanya ve İngiltere'nin müttefikleri (Rusya, İngiltere, Japonya) da İngiltere bağlamında konuya dahil edilmiştir. Osmanlı Devleti ile yaşanan siyasal süreç ile savaşta karşı karşıya olduğu cephele diğerlerine göre daha teferruatlı incelenmiştir. Askeri harekate ilişkin incelemeler İngiltere'nin fiilen dahil olduğu bölgelerle sınırlı tutulmuş, Afrika'da Alman sömürgelerine karşı yapılan hareketler kapsam dışında bırakılmıştır. Deniz stratejisinde incelenen hareket alanları ise İngiliz Bahriye Nezaretinin genel yaklaşımına göre sınıflandırılmıştır. O dönemde hava kuvvetlerinin kullanımı stratejik düzeyde olmadığından kapsam dışında tutulmuştur.

Bu anlayışla çalışma tematik olarak üç bölüm halinde düzenlenmiştir. Giriş bölümünde strateji kavramı ve Avrupa’da stratejinin gelişimi ile askeri ve genel strateji arasındaki ilişki ele alınmış, Birinci Dünya Savaşı öncesi süreçte savaşa yön veren kara ve deniz stratejisinin teorik esasları ortaya konulmuştur. Birinci bölüm ise milli /genel strateji ile ilgili hususları ele alınmaktadır. Bu kapsamda İngilterenin asırlar boyu süregelen genel stratejisi, genel stratejinin planlandığı ve uygulandığı kurumsal yapılar ile İngiltere’nin güç unsurları incelenmiştir. İngiltere’nin savaşa giriş süreci sonrasında ise Clausewitz’in “savaş milli stratejinin farklı vasıtalarla uygulamasıdır” anlayışına paralel olarak milli stratejinin politik ve askeri vasıtalarla düşünce ve uygulamaları ele alınmıştır. Genel stratejinin askeri harekate yönelik tedbirleri de bu kapsamda değerlendirilmiştir. Savaşın ekonomik cephesi kısmında ise İngiltere’nin aldığı ekonomik tedbirler, savaşın İngiliz ekonomisi üzerine etkileri üzerinde durulmuştur.

İkinci ve üçüncü bölümlerde askeri strateji ile ilgili konular yer almaktadır. ikinci bölüm İngiliz deniz stratejisi, üçüncü bölüm ise İngiliz kara stratejisi konularını içermektedir. Kara stratejisinde stratejik anlayışın ilk basamağı olan planlama süreci anlatılmış sonrasında askeri hareketin uygulanışı hareket bölgelerine göre ele alınmıştır. Askeri hareketler İngiltere’nin fiilen dahil olduğu cephelerle sınırlı tutulmuştur. Cereyan eden muharebeler büyük birlik seviyesinde ele alınmış, hareketlere tesir eden önemli olaylar ile meydana gelen sonuçlar stratejik anlayışla ele alınmaya çalışılmıştır.

Deniz stratejinin incelendiği ikinci bölümde de öncelikle İngiltere’nin savaşa yönelik deniz stratejisinin esasları irdelendikten sonra bu esaslara göre hareket alanlarında uygulanan faaliyetler incelenmiştir. Meydana gelen muharebeler ise filo seviyesinde ele alınmıştır. İngiliz ve Alman donamalarının karşı karşıya geldiği tek muharebe olan Jutland diğerlerine kıyasla daha kapsamlı ele alınmıştır. Bu bölümün sonunda ise düşmanı kaynaklarından mahrum etmek için yapılan ticaret harbi üzerinde durulmuştur.

Eserin hazırlık sürecinde konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynak taraması yapılarak yayımlanmış kitap, dergi, makale, yüksek lisans/ doktora tezleri olmak üzere çeşitli yayımlar büyük oranda incelenmeye çalışılmış, ilgili kaynakların bir kısmı temin edilmiş bir kısmı için ise İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Harp Akademileri Kütüphanesi, Deniz Müzesi Komutanlığı Kütüphanesi, Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi Kütüphanesi, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi ve Boğaziçi Üniversitesi kütüphanelerinden istifade edilmiştir.

Çalışmada arşiv belgeleri veya arşiv belgelerini içeren yayınlar ile savaşta biz-zat rol almış diplomat veya asker şahısların yazdığı eserler olmak üzere birincil kaynaklardan istifade edilmeye çalışılmıştır. Arşiv belgelerinin incelenmesi için; Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Deniz Müzesi Arşivi ile Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde katalog taraması yapılmıştır. Ayrıca İngiliz Ulusal Arşiv kataloğu da internet üzerinden taranmıştır. Bunun yanı sıra Türk Tarih Kurumu'ndaki İngiliz Milli Arşivlerindeki (TNA) Foreign Office arşiv belgelerini içeren mevcut mikrofilm-ler incelenerek konuyla ilgili görülen 700 adeti taratılıp temin edilmiştir. Ayrıca internet üzerinden Churchill arşivi ve İngiliz Milli Arşivinden belge taraması yapılmıştır. Bir kısım dökümanlardan bu yolla temin edilmiştir.

Bütün bu çalışmalar esnasında çeşitli konularda yardım ve desteklerini esir-gemeyen, yol gösteren Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR,'e yine her türlü desteğini esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Ali Satın ve Prof Dr Gültekin YILDIZ'a, Prof Dr. Burak GÜLBOY'a emeği geçen diğer hocalarıma ve desteğini esirgemeyen aileme, kaynak tedarikinde yardımcı olan yukarıda adı geçen kurumlara ve ça-lışanlarına teşekkür ederim.

İstanbul, 2021 Ahmet Burak Yıldız